

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ ภาควิชา
อาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความ
ต้องการของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแล้วนำมาพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยอาจารย์นิเทศก์
ภาควิชาอาชีวศึกษาจำนวน 18 คน และนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี ภาควิชาอาชีวศึกษาที่ผ่านการ
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 66 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการ การฝึกประสบการณ์
วิชาชีพสำหรับอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษา จำนวน 2 ฉบับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อ
ตรวจสอบร่างรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์นิเทศก์จำนวน 1 ฉบับ
นำข้อมูลจากคำถามแบบเลือกตอบมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ ข้อมูลจากคำถาม
แบบปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและ
จัดแยกหมวดหมู่ ส่วนข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย ได้แยกสรุปเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัญหา ความต้องการ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและการตรวจสอบ

รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์

ตอนที่ 2 รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์

ตอนที่ 1 ปัญหา ความต้องการ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและการตรวจสอบ
รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์

1. ปัญหาการจัดหลักสูตรการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีภาควิชาอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษา
ที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา โดยได้รับมอบหมายให้ทำการสอน
จำนวน 12 คาบ/สัปดาห์ ขึ้นไป และรับภาระงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานสอนอันดับแรกคือ งานอื่น ๆ
ได้แก่ งานขายของ/น้ำในหมวดวิชา รองลงมาคือการเป็นผู้ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับคณะ
ศึกษาศาสตร์ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดหลักสูตรทุกเรื่องแทบไม่มีปัญหาจะ เห็นได้จาก
การที่นักศึกษาเห็นว่าการจัดหลักสูตรทุกเรื่องมีความเหมาะสม ทั้งเรื่องเงื่อนไขก่อนออกฝึกประสบการณ์
วิชาชีพ คือต้องผ่านกระบวนวิชาด้านการศึกษา 5 กระบวนวิชาและกระบวนวิชาเฉพาะด้านไม่น้อยกว่า
18 หน่วยกิต การกำหนดลำดับคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านไม่ต่ำกว่า 2.00 ตลอดจนเรื่องหลักเกณฑ์การ
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือกำหนดจำนวน 9 หน่วยกิตของการฝึกประสบการณ์ ระยะเวลาการฝึก
จำนวนคาบการปฏิบัติงานสอน และการทำโครงการเพิ่มเติม รวมทั้งเรื่องการอนุญาตให้ลงทะเบียน
เรียนควบคู่กับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำขณะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

อาจารย์นิเทศก์ภาควิชาอาชีวศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ในการเป็นอาจารย์
นิเทศก์ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดหลักสูตรในเกือบทุกเรื่องไม่มีปัญหา
จะ เห็นได้จากการที่อาจารย์นิเทศก์เห็นว่าการจัดหลักสูตรมีความเหมาะสมในเรื่องเงื่อนไขก่อนออก
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือต้องผ่านกระบวนวิชาด้านการศึกษา 5 กระบวนวิชา และกระบวนวิชาเฉพาะ
ด้านไม่น้อยกว่า 18 หน่วยกิต การกำหนดลำดับคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านไม่ต่ำกว่า 2.00 ตลอดจน
เรื่องหลักเกณฑ์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือกำหนดระยะเวลาการฝึก จำนวนคาบการปฏิบัติงานสอน
และการทำโครงการเพิ่มเติม รวมทั้งเรื่องกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำขณะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ยกเว้น
ในเรื่องจำนวน 9 หน่วยกิตของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอาจารย์นิเทศก์จำนวนเกินกว่าครึ่ง เห็นว่า
ไม่เหมาะสม และเรื่องการอนุญาตให้ลงทะเบียนเรียนควบคู่กับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์
นิเทศก์ครึ่งต่อครึ่งเห็นว่าไม่เหมาะสม

2. ปัญหาการดำเนินงานของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

นักศึกษาลำดับชั้นปริญญาตรีภาควิชาอาชีวศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ภาควิชาอาชีวศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่าการดำเนินงานของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในทุกเรื่องแทบไม่มีปัญหาจะ เห็นได้จาก การที่นักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์เห็นว่าการดำเนินงานมีความเหมาะสมทุกเรื่อง ทั้งเรื่องขั้นตอนการรับสมัคร การเลือกสถานศึกษา คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การจัดปฐมนิเทศโดยสำนักฝึกประสบการณ์ วิชาชีพและสถานศึกษา การพบอาจารย์นิเทศก์ การเตรียมตัวเพื่อการปฏิบัติงานสอนและงานครู จำนวน การนิเทศ เทคนิควิธีการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง ตลอดจนการให้ข้อมูลย้อนกลับ ของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง การปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์กับอาจารย์ พี่เลี้ยงเกี่ยวกับพัฒนาการของนักศึกษา การติดต่อประสานงานระหว่างสำนักฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับ นักศึกษาและผู้ประสานงาน รูปแบบการจัดสัมมนา การแบ่งกลุ่มทำงาน ความรู้ที่ได้รับจากการสัมมนา การพบอาจารย์นิเทศก์เพื่อปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งการทำกิจกรรม ตลอดจน การกำหนดผู้ประเมิน สัดส่วนการให้คะแนน และรายละเอียดประเมิน

3. ความต้องการ เกี่ยวกับรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

นักศึกษาลำดับชั้นปริญญาตรีภาควิชาอาชีวศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ภาควิชาอาชีวศึกษา ส่วนใหญ่ ต้องการให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการหรือแหล่งอื่น ๆ และต้องการให้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษา คือมีกระบวนการวิชาที่ เกี่ยวกับการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครู กระบวนการสอนแบบจุลภาค การศึกษาสังเกตในสถานศึกษา และการทดลองสอนในสถานศึกษาหรือโรงเรียนสาธิต

สำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการหรือแหล่งอื่น ๆ นักศึกษาและ อาจารย์นิเทศก์ต้องการให้มีกระบวนการวิชาเพื่อเตรียมตัวก่อนออกฝึกประสบการณ์ โดยจัดให้ฝึกปฏิบัติ วิชาชีพเฉพาะทางในสถาบันการศึกษาในภาคการศึกษาฤดูร้อน

4. ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

4.1 ด้านหลักสูตร นักศึกษาลำดับชั้นปริญญาตรีภาควิชาอาชีวศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ ภาควิชาอาชีวศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะ คือควรพิจารณาลดจำนวนคาบการปฏิบัติงานสอนลงเป็น 8-10

คาบต่อสัปดาห์ กรณีนักศึกษาได้รับมอบหมายให้สอนมากกว่า 2 วิชา การลงทะเบียนเรียนระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรลงทะเบียนเรียนเฉพาะนอกเวลาราชการควรกำหนดลำดับคะแนนเฉลี่ยในกระบวนวิชาแต่ละด้านเป็น 2.5 ขึ้นไป ควรให้นักศึกษาเลือกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาหรือสถานประกอบการตามความถนัด และควรลดจำนวนหน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็น 7-8 หน่วยกิตแล้วไปเพิ่มกระบวนวิชาเตรียมความพร้อมหรือกระบวนวิชาการสอนแบบจุลภาค

4.2 ด้านการดำเนินงาน นักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ได้ให้ข้อเสนอแนะ คือควรให้นักศึกษาได้เลือกสถานศึกษาที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามความสมัครใจ ควรขยายเวลาการแจ้งข่าวสาร และการรับสมัครการฝึกฯ ควรจัดอบรมเทคนิคและวิธีการนิเทศแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรจัดสัมมนาอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง เพื่อจะได้มีการปรึกษาหารือกัน ควรให้สาขาวิชาจัดปฐมนิเทศนักศึกษาของสาขาวิชา ควรจัดสัมมนาเต็มวัน และควรมีการประชุมชี้แจงกับผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา

4.3 ด้านอื่น ๆ นักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ได้ให้ข้อเสนอแนะ คือควรจัดอบรมในเรื่องการปรับตัว การวางตัว มารยาท บุคลิกภาพ ทักษะต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และควรแจ้งขอบเขตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับสถานศึกษาทราบด้วย

5. การตรวจสอบร่างรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลังจากได้ประมวลผลจากการศึกษาปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะรวมทั้งเอกสารตำราต่าง ๆ มาจัดทำร่างรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ แล้วนำไปตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญ ได้ข้อสรุปดังนี้

5.1. การจัดหลักสูตร อาจารย์นิเทศก์และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นด้วยกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ โดยอาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่เสนอแนะจำนวนหน่วยกิตสำหรับการฝึกในสถานศึกษาจำนวน 6 หน่วยกิต และสำหรับสถานประกอบการจำนวน 3 หน่วยกิต และการกำหนดจำนวนคาบการปฏิบัติงานในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 8 คาบต่อสัปดาห์ สำหรับเงื่อนไข

ก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักศึกษาต้องผ่านกระบวนการวนวิชาด้านการศึกษาและกระบวนการวนวิชาเฉพาะด้าน และลำดับคะแนนเฉลี่ยของกระบวนการวนวิชาแต่ละด้านไม่ต่ำกว่า 2.00 ส่วนในเรื่องการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกในสถานศึกษากำหนดให้นักศึกษาต้องศึกษากระบวนการวนวิชาเกี่ยวกับการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครูและกระบวนการวนวิชาการสอนแบบจุลภาค สำหรับการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกในสถานประกอบการ นักศึกษาต้องศึกษากระบวนการวนวิชาเตรียมตัวก่อนออกฝึกในสถานประกอบการ รวมทั้งการอนุญาตให้นักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพลงทะเล เป็นเรียนกระบวนการวนวิชาอื่นควบคู่กับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สำหรับผู้เชี่ยวชาญได้ เสนอแนะในเรื่องการรวมกระบวนการวนวิชาหลักสูตรของสาขาวิชา และกระบวนการวนวิชาการสอนของสาขาวิชา เป็นกระบวนการวนวิชาเดียวกัน รวมทั้งเห็นด้วยกับการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกในสถานศึกษาหรือสถานประกอบการโดยนักศึกษาต้องผ่านกระบวนการวนวิชาต่าง ๆ ตามที่กำหนด

5.2. การดำเนินงาน อาจารย์นิเทศก์ทุกท่านเห็นว่าสำนักฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรเป็นหน่วยงานที่จัดการในเรื่องการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยเริ่มตั้งแต่การรับสมัคร การเลือกสถานที่ฝึกประสบการณ์ การปฐมนิเทศ การนิเทศ การจัดสัมมนา การประสานงานและการประเมินผล รวมทั้งเพิ่มบทบาทของสำนักฝึกประสบการณ์วิชาชีพในเรื่องการติดต่อประสานงาน และดูแลในเรื่องต่าง ๆ กับหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่วนผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าควรรักษาภาควิชาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ตอนที่ 2 รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ข้อสรุป ดังนี้

1. การจัดหลักสูตร เป็นการฝึกภาคปฏิบัติในวิชาชีพเพื่อสร้างประสบการณ์และส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงทั้งในอาชีพครูและอาชีพอื่น ๆ ดังนั้นจึงจัดให้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ โดยแบ่งจำนวนหน่วยกิต

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาจำนวน 6 หน่วยกิต ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ จำนวน 3 หน่วยกิต มีการกำหนดเงื่อนไขก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยนักศึกษาต้องผ่านทั้งกระบวนการ วิชาด้านการศึกษาและกระบวนการวิชาเฉพาะด้านรวมทั้งมีกระบวนการเตรียมความพร้อมเพื่อฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ ทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ

2. การดำเนินงาน เป็นขั้นตอนของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ โดยเป็นความร่วมมือระหว่างภาควิชาอาชีวศึกษากับสำนักฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง และผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ควบคุมการฝึกงานและผู้บริหารสถานประกอบการ ตลอดจนการกำหนดกิจกรรมที่ต้องทำระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ได้แก่ การปฐมนิเทศ การนิเทศและการให้ข้อมูลย้อนกลับ การสัมมนาและการพบอาจารย์นิเทศก์ การประสานงาน รวมทั้งการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

อภิปรายผล

1. ปัญหาการจัดหลักสูตรการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์เห็นว่าการจัดหลักสูตรในเกือบทุกเรื่องไม่มีปัญหาจะเห็นได้จากการที่ นักศึกษาเห็นว่าการจัดหลักสูตรทุกเรื่องมีความเหมาะสม จากข้อค้นพบดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ได้มีการดำเนินการมาเป็นเวลานานกว่า 30 ปี รวมทั้ง มีการกำหนดเงื่อนไขก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างชัดเจนจึงทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่าง ดีมีประสิทธิภาพจึงไม่มีปัญหาต่อการดำเนินงาน

สำหรับในเรื่องจำนวน 9 หน่วยกิตของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่อาจารย์นิเทศก์ เห็นว่าไม่เหมาะสมนั้นอาจเนื่องมาจาก การกำหนดจำนวนหน่วยกิตและชั่วโมงการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพยังไม่สอดคล้องกัน ดังที่คู่มือการศึกษาระดับปริญญาตรี (2542, หน้า 23) ได้กำหนดหน่วยกิต กระบวนการฝึกงานหรือการฝึกภาคสนามจำนวน 1 หน่วยกิตเท่ากับชั่วโมงการฝึกปฏิบัติ 45-90

ชั่วโมง/ภาคการศึกษา ซึ่งการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอของคณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 9 หน่วยกิต ฝึกปฏิบัติไม่น้อยกว่า 405 ชั่วโมง โดยนักศึกษาต้องฝึกประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5.4 ชั่วโมง/วัน หรือ 27 ชั่วโมง/สัปดาห์ รวมทั้งเมื่อจำนวนหน่วยกิตมากกว่าให้ลำดับขั้นอาจมีผลต่อค่าเฉลี่ยลำดับคะแนนของนักศึกษา และอาจเป็นการสร้างความกดดันให้กับนักศึกษาระยะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ความเห็นนี้ยังสอดคล้องกับการวิเคราะห์หลักสูตรผลิตครูระดับปริญญาตรีของ ชัยพร วิชชาวุธ (2529, อ่างใน เสาวนิตย์ เจริญชัย, หน้า 115-116) ที่พบว่าหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ เป็นหลักสูตรที่มีหน่วยกิตในหมวดวิชาครูสูงสุดเมื่อเทียบกับหลักสูตรการผลิตครูของสถาบันอื่น ส่วนปัญหาเรื่องการอนุญาตให้ลงทะเบียนเรียนควบคู่กับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์ครั้งต่อครั้งเห็นว่าไม่เหมาะสม การที่นักศึกษาลงทะเบียนเรียนขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักศึกษาต้องรับผิดชอบทั้งการเรียนในมหาวิทยาลัยและภาระงานต่าง ๆ ที่หน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพมอบหมายให้ เหตุนี้จึงอาจทำให้นักศึกษาบางคนไม่สามารถบริหารเวลาหรือรับผิดชอบงานทั้งสองด้านได้เต็มที่ เป็นผลทำให้มีปัญหากับหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งตรงกับผลงานวิจัยของ วาณี เอี่ยมศรีทอง (2529) ที่พบว่า นักศึกษาเรียนระหว่างฝึกสอนทำให้ไม่ทุ่มเทให้การฝึกสอน ซึ่งอาจเกิดปัญหาแก่นักศึกษาฝึกสอนเองและเป็นปัญหาของหน่วยฝึกประสบการณ์และคณะศึกษาศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องจากการที่นักศึกษาต้องเรียนกระบวนวิชาอื่นในขณะฝึกประสบการณ์ และยังมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่าสภาพปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อคุณภาพการผลิตของคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และทัศนคติต่อวิชาชีพของนักศึกษา

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัญหาด้านการจัดหลักสูตรที่พบเป็นปัญหาในเรื่องการกำหนดจำนวนหน่วยกิตของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา ไม่สอดคล้องกับคู่มือการศึกษาของมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ที่กำหนดเป็นหลักเกณฑ์เพื่อให้ทุกคณะปฏิบัติ ส่วนปัญหาการอนุญาตให้นักศึกษาที่จะสำเร็จในภาคการศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์ลงทะเบียนเรียนนั้นไม่ผลกระทบต่อตัวนักศึกษา ต่อหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพและต่อคณะศึกษาศาสตร์ จึงควรมีการพิจารณาเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป

2. ปัญหาการดำเนินงานของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์เห็นว่าการดำเนินงานในทุกประเด็นมีความเหมาะสม ตั้งแต่ขั้นตอน

การรับสมัครจนถึงการปฏิบัติตน ปฏิบัติงานระหว่างฝึกประสบการณ์ และการประเมินผลการฝึกประสบการณ์ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสำนักฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้มีการจัดทำคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานและบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่ายไว้ค่อนข้างชัดเจน รวมทั้งได้มีการแจกจ่ายให้ทั้งนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ และหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพในทุกภาคเรียน นอกจากนี้ในบางปีการศึกษา มีการจัดสัมมนาอาจารย์ที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์หรือจัดสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้วย แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้พบข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ การให้ข้อมูลย้อนกลับของอาจารย์ที่เลี้ยงและการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์กับอาจารย์ที่เลี้ยง ทั้งนักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์จำนวนเกินกว่าครึ่งไม่มากนักที่เห็นว่าเหมาะสม ซึ่งอาจจะเกิดจากอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงต่างมีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงหาเวลาในการพบปะปรึกษาหารือกันน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาณี เอี่ยมศรีทอง (2529) เรื่องการดำเนินงานนิเทศการฝึกสอนในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: การศึกษาเฉพาะกรณี พบว่า ภาระงานของอาจารย์นิเทศก์ขึ้นกับจำนวนนักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์ เพราะว่าการออกนิเทศแต่ละครั้งต้องใช้เวลามาก กล่าวคือใช้เวลาในการเดินทางไป-กลับ เวลาสำหรับการสังเกตการสอน เวลาสำหรับการอภิปรายและให้ข้อมูลย้อนกลับหลังจากการสังเกต และในบางครั้งต้องอภิปรายร่วมกับอาจารย์ที่เลี้ยง และพบว่าภาระงานของอาจารย์ที่เลี้ยงมีชั่วโมงการสอนที่ต้องรับผิดชอบไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานอื่น ๆ ในโรงเรียน แต่ไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัดว่าเป็นเพราะเหตุใดอาจารย์ที่เลี้ยงจึงใช้เวลาในเทศน์นักศึกษาฝึกสอนค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เนื่องจากไม่ได้ถามภาระงานด้านอื่น ๆ ของอาจารย์ที่เลี้ยง สำหรับเรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับอาจเกิดจากอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงต่างมีวิธีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรมีการประชุมพบปะหรือจัดสัมมนาเพื่อความเข้าใจตรงกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุปผา สมมะโน (2536) เรื่องความคาดหวังของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของวิทยากรผู้เลี้ยง ที่เสนอแนะว่าในการเตรียมอาจารย์นิเทศก์ และการเตรียมอาจารย์ที่เลี้ยง ควรมีการกำหนดบทบาทและภาระหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงให้ชัดเจน และชี้แจงเกี่ยวกับขั้นตอน กระบวนการในการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแก่อาจารย์ที่เลี้ยง

ดังนั้นสรุปได้ว่า ปัญหาของการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้นแก้ไขได้ด้วยการกำหนดแนวทางการปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน รวมทั้งควรมีการจัดประชุมชี้แจงหรือสัมมนาเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันของทุก ๆ ฝ่าย

3. ความต้องการ เกี่ยวกับรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาควิชาอาชีวศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่ ต้องการให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการหรือแหล่งอื่น ๆ อาจเป็นเพราะวิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบัน และมาตรการลดอัตราค่าจ้างคนภาครัฐออกถึง 25% เพื่อให้องค์กรมีขนาดกระทัดรัดและมีคุณภาพมากขึ้น (วารสารวิชาการ, 2542) ซึ่งจำนวนนี้ก็คงต้องรวมอัตราของครูประจำการด้วย จึงอาจทำให้ทั้งนักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ได้ตระหนักถึงการเตรียมตัวเพื่อการประกอบอาชีพอื่นที่นอกเหนือจากการเป็นนักการศึกษาหรืออาชีพครู การได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการอาจทำให้นักศึกษามีทักษะวิชาชีพเฉพาะทางเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งได้มองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสาวนิตย์ เจริญชัย (2530) ที่ได้แสดงความคิดเห็นว่าสาขาวิชาควรที่จะได้ตระหนักถึงสภาพในปัจจุบันนี้ของสังคมและความต้องการของผู้เรียนมาเป็นสิ่งช่วยในการพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตรในอนาคตต่อไป นอกจากนี้ทั้งนักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ยังต้องการให้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกประสบการณ์ทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง ดังนั้นเพื่อให้ นักศึกษามีความมั่นใจในการปฏิบัติงานจึงควรมีการเตรียมความพร้อมสำหรับนักศึกษาทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ ถ้าหากขาดการเตรียมความพร้อมที่ดี อาจทำให้นักศึกษาเกิดความไม่มั่นใจในการทำงานในอนาคตได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุปผา สมมะโน (2536) พบว่าในด้านการเตรียมการควรมีการเตรียมคู่มือและแบบประเมินผล เตรียมอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ที่เลี้ยงโดยการกำหนดบทบาทและภาระหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ตลอดจนชี้แจงนโยบายและขั้นตอนต่าง ๆ ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และ เตรียมนักศึกษาให้มีความพร้อมทางด้านทักษะการสอนที่จำเป็นก่อนออกฝึกประสบการณ์ เติมรูป ส่วนปัญหาที่พบเกี่ยวกับนักศึกษาคือ นักศึกษาไม่มีความพร้อม ความรู้ทางวิชาการยังไม่เพียงพอที่จะถ่ายทอดและความรู้ไม่ทันสมัย สำหรับ สมบัติ คชสิทธิ์ (2533) ได้แนวคิดจากการประเมินการ

จัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ พบว่าในการจัดประสบการณ์วิชาชีพ เป็นการ
จัดประสบการณ์วิชาชีพภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตร การเตรียมนักศึกษา
ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะทางวิชาชีพอย่างเพียงพอก่อนที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพใน
สถานการณ์จริง โดยคำนึงถึงคุณภาพของครูและสอดคล้องกับนโยบายการผลิต รวมทั้งเสริมพังก์
หงส์พันธ์ (2527) พบว่าการจัดกิจกรรมการฝึกประสบการณ์ที่ให้ทั้งการฝึกสอน ฝึกงาน บริการสังคม
และพัฒนาชุมชนโดยวิธีดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอน คือ ก่อนฝึก ขณะฝึก และหลังฝึก ควรมีการเตรียม
นักศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สรุปได้ว่า การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามความคิดเห็น
ของนักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ ในด้านการจัดหลักสูตร การดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
จะก่อให้เกิดการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีประสิทธิภาพต่อไป

4. การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นรูปแบบการฝึกภาคปฏิบัติที่มุ่งเน้นฝึกทักษะในวิชาชีพ
สร้างประสบการณ์ และส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์
จริงทั้งในอาชีพครูและอาชีพอื่น ๆ เป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบ
การหรือแหล่งอื่น ๆ โดยแบ่งจำนวนหน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษา 6 หน่วยกิต
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการจำนวน 3 หน่วยกิต รูปแบบที่พัฒนานี้สามารถตอบสนอง
กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในแต่ละสาขาของภาควิชาอาชีวศึกษา ที่มีได้มุ่งให้นักศึกษาที่สำเร็จ
การศึกษาประกอบอาชีพครูเพียงอย่างเดียว แต่มุ่งให้ประกอบอาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย จากรูปแบบ
ที่พัฒนาขึ้นมานี้จะเห็นว่าสอดคล้องกับรูปแบบของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2540) ที่กำหนดให้
นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาระยะเวลา 18 สัปดาห์ และให้มีการฝึกทักษะในหน่วย
ปฏิบัติการอาชีวศึกษา เป็นการฝึกเพื่อหารายได้อันเกิดจากผลผลิตจากการฝึกปฏิบัติงานของนิสิต
สาขาเกษตร คหกรรม และธุรกิจ ซึ่งจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันผู้ที่จบการศึกษาออกไปสามารถ
เลือกประกอบอาชีพรับราชการ ลูกจ้าง หรือสร้างอาชีพขึ้นมาสำหรับตนเอง

สำหรับการดำเนินงานของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ภาควิชาอาชีวศึกษา เป็นการประสานงานกันระหว่างภาควิชา กับสำนักฝึกประสบการณ์วิชาชีพและหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยได้กำหนดบทบาทของแต่ละฝ่ายชัดเจนขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการฝึกทั้ง 2 แห่ง ในการจัดหลักสูตรนี้ ภาควิชาจะมีบทบาทในการจัดการภายในเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีให้โครงสร้งของหลักสูตรศึกษาศาสตร์ทั้งหมด ทั้งนี้ต้องมีการประชุมเพื่อกำหนดนโยบายและมีการวางแผนการปรับการจัดการให้สามารถสนองต่อรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สรุปได้ว่า รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา เป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ เป็นการประสานงานของ 3 ฝ่ายได้แก่ภาควิชา สำนักฝึกประสบการณ์วิชาชีพและหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และภาควิชาจะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการภายใน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ เพื่อการนำไปใช้

1. ภาควิชาอาชีวศึกษาควรปรับหลักสูตรการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและการจัดการเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะ เศรษฐกิจปัจจุบัน
2. คณะศึกษาศาสตร์ควรจัดโครงการอบรมบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง เช่น ฝึกอบรมเทคนิคและวิธีการนิเทศ อบรมวิทยากร และ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการนิเทศนักศึกษา
3. สร้างความสัมพันธ์และให้ความสำคัญต่อหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้เกิดความร่วมมือทางด้านวิชาการ โดยกำหนดเป็นนโยบายและแนวปฏิบัติ เช่นการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน การให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการ
4. คณะศึกษาศาสตร์ ควรตั้งงบประมาณสนับสนุนหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้เป็นผู้ดูแลนักศึกษาตลอดระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการประเมินรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้เหมาะสม
2. ควรศึกษาความต้องการ ของนักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์เกี่ยวกับการดำเนินงานของสำนักฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานและแนวทางในการปรับปรุง
3. ควรมีการนำรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษาไปทดลองใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงต่อไป
4. ควรศึกษาปัญหาความต้องการของอาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ควบคุมการฝึกงานและผู้บริหารสถานประกอบการเกี่ยวกับการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ ของคณะศึกษาศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และ เพิ่มความร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างอาจารย์นิเทศก์กับอาจารย์พี่เลี้ยง